

RÈQUIEM PER LLUÍS ALEGRET, MANUEL SATUÉ ... I UN TIPUS D'ESCOLA

Gonçal MAYOS¹

Les institucions –i l'escola no n'és una excepció– depenen de les persones per a funcionar efectivament. Cal un cert tipus de professional i, en l'escola especialment, un cert tipus d'actitud humana. Només aleshores la institució funciona i, sobretot, es fa possible l'estrany vincle que permet que algú s'eduqui. Recordem que *educar* no és *instruir* (inscriure unes pautes estrictes i limitades de comportament, cosa que es pot fer molt directivament i conductistament com amb els animals), sinó un procés d'autoformació humana.

Ningú no pot educar a qui no vol educar-se, però tampoc ningú no pot educar-se en la total solitud i d'esquena a la humanitat. Els nadons supervivents a la naturalesa i fora de tota societat són l'exemple més clar de la segona impossibilitat; de vegades crec que alguns dels nostres estudiants ho són de la primera impossibilitat. També és cert que sovint aquests estudiants perceben el suport tàcit de pares, administracions i societat sencera, que inconscientment encoratgen actituds refractàries a tota educació i –molt sovint– a qualsevol educador.

L'educació és un procés meravellós i encara misteriós en què l'educand ha de fer quelcom complicadíssim en si mateix, perquè ningú no ho podrà fer per ell ni en contra d'ell. Sovint s'oblida que, en ser això complicadíssim, l'educand només ho pot fer en relació al model, al vincle humà global i a propòsit dels ínpus de tot tipus que ofereix un bon professor, conjuntament (i això encara s'oblida més) a tota una societat que entén que, si renuncia a la seva col·lectiva tasca educativa, el futur de tota ella es degradarà espantosament.

En els darrers temps, sembla que les administracions i la societat han arribat a creure que el complex procés educatiu es pot fer sense el constant suport i intervenció positiva de tota la societat (començant pels pares, però no només). Així aquest complexíssim procés que només hom pot fer en si mateix, però sota la constant influència i «mestratge» de «tota la tribu» (com es diu sovint), s'ha relegat a l'escola en exclusiva i, cada vegada més sovint, en franca lluita amb els valors i actituds de grans capes de la societat.

A més, el fet i el vincle efectivament educatiu s'està relegant creixentment en escoles i universitats, convertides en meres empreses burocratitzades, ple-

1. Professor titular i coordinador del doctorat «Història de la subjectivitat» de la UB, consultor UOC i president del *Liceu Maragall*. Web universitària personal: www.ub.es/histofilosofia/gmayos.

nes d'ordinadors i amb una circulació febril de paperassa (encara que sigui informatitzada). Cada vegada més s'hi bloqueja tota relació humana entre docents i educands. S'aïlla, sovint inclús s'oposa, els que han d'ajudar (com una llevadora, suggeria Sòcrates) a què els educands facin en ells mateixos, el que han de fer per a integrar-se positivament en la societat: productivament com a treballadors però també –responsablement i lliurement– com a ciutadans... humans fets i drets.

La relació entre educador i educand és en el nostre país esclafada per la burocràcia, oblidada per una administració instal·lada en el curt termini electoral i menystinguda per una societat que s'ha cregut que pot desmarcar-se impunement de la tasca educadora col·lectiva. Les administracions, la societat i, cada vegada més, la majoria de l'alumnat (que ho percep inequívocament arreu) simulen creure (perquè en privat tothom mostra molts dubtes) el cants de sirena dels que pensen que ja n'hi ha prou amb preparar treballadors eficients (i no ciutadans o persones) i els que semblen creure que, aïllats però amb una connexió a internet (autodidàcticament diuen), qualsevol (i a qualsevol edat!) pot educar-se. El resultat és palpable: ni treballadors eficients, ni bon ciutadans.

Durant anys s'han fet callar les veus que avisaven el que ara tots els estudis coincideixen a destacar: el fracàs actual de l'educació, el bloqueig de l'escola, la depressió dels docents, però també la ineficàcia de les administracions i la claudicació (general, distreta i insensible) de la societat.

Com que no es va reaccionar a temps, el problema s'ha fet immens, ja ningú no s'atreveix a encarar-lo a fons, els lamentables hàbits socials s'han consolidat... també les institucions com l'escola han perdut la inèrcia positiva que, amb tants esforços, van guanyar durant la gran part del xx... i, cada dia més, estan desapareixent els docents, les persones, que les havien fet possibles... que havien fet possible que milions d'educands fessin en si mateixos (però gràcies i en relació als esforços d'uns quants milers de docents) el miracle d'educar-se.

Així hem perdut en Lluís Alegret i Biosca, Manuel Satué i Sillué, i tants d'altres. Molts en deuen conèixer d'altres i penseu –legítimament– que eren tant o més importants, fins i tot... que eren millors. Però jo vaig conèixer millor en Lluís i en Manuel i, per això, puc donar fe concreta d'ells dos. La generació anterior a la meua, la que va salvar l'educació en els anys duríssims de la postguerra i el franquisme, en va tenir exemples fantàstics... als que només vull afegir –per la part personal que em toca– els del Manuel Satué i Lluís Alegret.

M'adono que, pel to que aquest *rèquiem* ha agafat, no procedeix mencionar i analitzar (com havia pensat) les moltes publicacions que en Lluís i en Manuel havien fet, els manuals, els articles, les conferències... Això els ho continuarem devent la nostra generació, però també el conjunt de la societat. Ara només puc destacar i donar testimoni que aconseguien el miracle d'educar –que els seus alumnes s'autoformessin– precisament i només gràcies a què ells hi eren a l'aguait. Molts estudiants anònims se n'han beneficiat i les famílies d'en Lluís i Manuel han tingut la sort de gaudir-los més i millor.

No sé ben bé com s'ho feien en Manuel Satué i en Lluís Alegret... però intento emular-los en la meua vida. I constato que molts altres invents no

funcionen i que, lamentablement molt sovint, educadors formats en altres paradigmes, expectatives i possibilitats no se'n surten.

Sens dubte els que pensen diversament de mi, són honorables, benintencionats i sincers. Els que s'entesten en el bloqueig de l'escola i el desmuntatge del model educatiu dificultosament construït durant dècades, apostant per opcions d'èxit molt dubtós encara, de mínima eficàcia, de pobre coherència i sovint canvians com les erràtiques polítiques escolars, també són honorables, benintencionats i sincers.

Ara bé, amb impertinència shakespeariana, em pregunto i us pregunto: Quan tornarem a tenir una escola i uns mestres equivalents als que nosaltres vam gaudir? Quan tornarem a tenir-ne uns altres com ells?!